

Δραστηριότητες

Εναγύρω σε νησιώτικο βράχο : Η “πορεία”, που ακολουθεί δεν είναι επίσημα καταγεγραμμένη σε κανένα βιβλίο ή χάρτη, αλλά ούτε και σηματοδοτημένη από κανένα σύλλογο. Αποτελεί αυθαίρετη επιλογή, που την εξύφανε και την εκτέλεσε ένα πλήθος “συντεταγμένων”, ιδεών, κατόψεων και γεωγραφικών συνειρμών.

Αποτελεί βασικά τη διάσχιση του κορυφαίου σκέλους του ανεξάρτητου και αυτοτελούς βουνού, που φέρει το όνομα Τισαίο, με αφετηρία τον όρμο Χοντρή Αμμο της Μαγνησίας και κατάληξη το εκκλησάκι της Παναγίας, στο δρόμο για το ναυτοχώρι των Τρικέρων.

Το οδοιπορικό που καταγράφουμε ξεκινάει από τη μεριά που βλέπει στο Αιγαίο και καταλήγει στον Παγασητικό.

Διάσχιση του Τισαίου

ΚΕΙΜΕΝΟ: Κυριάκος Παπαγεωργίου
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Δημήτρης Ευαγγελόπουλος

“Άξιον εστί το φως και η πρώτη/ χαραγμένη στην πέτρα ευχή του ανθρώπου...
Άξιον εστί το διάσελο που ανοίγει/ αιωνίου γαλαζίου οδό στα νέφη”....

-Οδυσσέας Ελύτης, Το Δοξαστικόν

Ο Δημήτρης Ευαγγελόπουλος, γυμναστής – καθηγητής του Λυκείου Αγριάς είναι ένας δεινός ορειβάτης που περπατάει και καταγράφει κάθε απάτητη γωνιά του Πηλίου, διαθέτοντας σπάνια εσωτερική δύναμη, ένταση ψυχής και υπερχειλή παρορμητικότητα. Στα τρία μαθήματα γυμναστικής που παραδίδει στους μαθητές του, το ένα θα περιλαμβάνει οπωσδήποτε μια ορειβατική εξόρμηση στις πλαγιές του βουνού, που υψώνονται εντυπωσιακά πάνω ακριβώς από το προαύλιο του Λυκείου του. Και όντως το σχολείο αυτό βρίσκεται στις παρυφές ενός ορειβατικού παραδείσου. Με το Δημήτρη, εκτός από τις ορειβατικές μας εξορμήσεις, καταφεύγουμε, ενδι-

άμεσα της εβδομάδας, σε διάφορες πεζοπορικές ανιχνεύσεις των εσωτερικών και εξωτερικών θυλάκων του Πηλίου.

Έτσι, μια μέρα του περασμένου Γενάρη, σχεδιάσαμε μαζί κι αποφασίσαμε, να πραγματοποιήσουμε την επίπονη ορειβατική τραβέρσα στο σώμα της Μαγνησιακής χερσονήσου, ολοκόρυφα στο Τισαίο όρος, διασχίζοντας τον κορμό της ολοπέτρινης ράχης του.

Το Τισαίο, που είναι έτσι κι αλλιώς ανεξάρτητο βουνό, και δεν αποτελεί συνέχεια του Πηλίου σχηματίζει μια μακριά ολοπέτρινη πλάκα στην έξοδο του Παγασπτικού, αρχίζοντας από το στένωμα της Μηλίνας (το Βαλτούδι συγκεκριμένα) και τελειώνοντας στο ακρωτήριο των Τρι-

Αγνάντεμα από την κορυφή του Εύζωνα, με φόντο το δίαυλο Ευβοϊκού – Μαλιακού.

Η κορυφογραμμή του Τισαίου, με ανατολική κατεύθυνση.

κέρων, δίπλα από τον οικισμό της Αγίας Κυριακής.

Το Τισαίο είναι ένα λιθοβούνι, από τα πιο δύσβατα στον ελλαδικό χώρο. Διαθέτει δυο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Το ένα είναι η καταρχήν αφιλόξενη, μα και η εντελώς διαβρωτική και ρηγματώδης επιφάνειά του που συγκροτεί μian εξαιρετικά επικίνδυνη λιθογραφία. Το δεύτερο χαρακτηριστικό, εξίσου επικίνδυνο με το πρώτο, είναι η ύπαρξη και διαβίωση μέσα στους σωληνωτούς θύλακες των βράχων του μεγάλου αριθμού φιδιών.

Είναι λοιπόν ένα πετροβούνι, με πολλά εξάρματα βράχινων πύργων, κλιμακωτά στηθαία και πολλές διαδοχικές και δυσπρόσιτες κορυφώσεις, υψηλού ορειβατικού προφίλ που ωστόσο εξαπατά με το χαμηλό του ύψος.

Βρίσκεται στη μέση τριών συνισταμένων: Του Παγασητικού κόλπου, του διαύλου Τρικέρων και του Ευβοϊκού μετώπου. Αλλά το νοητό αυτό γεωγραφικό τρίγωνο το κλείνει από ανατολικά η Σκιάθος. Οπότε είναι σωστό να μιλάμε για έναν γεωμετρικό ρόμβο, μέσα στον

οποίο υψώνει ανάστημα το Τισαίο, ως μια επιμήκης εδαφική λωρίδα που συγκλίνει προς την απέναντι στεριά της δυτικής Μαγνησίας, με την οποία “τείνει” να ενωθεί.

Ανεβήκαμε πολλές φορές στο μακρόσυρτο πετρωτό του σαμάρι. Από την Αγια-Βάτο και την κορυφογραμμή του Κάστρου, μέχρι την Αγία Κυριακή των Τρικέρων. Από το Κοιμητήριο των Τρικέρων ως τον Αϊ-Ταξιάρχη κι από κει ως το λιμανάκι της Γεροπλίνας. Από τον βραχίονα του Αλογοπόρου μέχρι το ακρωτήριο του Τραχνηλιού. Τέλος ανηφορίσαμε το κλασικό του μονοπάτι, από τη θέση Παναγία του Παγασητικού, μέχρι την κορυφή του Εύζωνα.

Μας έμνε λοιπόν ανεξιχνίαστο το μεγαλύτερο και πιο δύσβατο τμήμα του Τισαίου από τα Νταμάρια (θέση Μάρμαρα περιοχής Σαρακινικού) μέχρι τον Εύζωνα, το διάσχιση δηλαδή των πιο ανυπόταχτων βράχων του.

Το βραχόβουνο του Τισαίου, ένας πελεκημένος μονόλιθος, απαρτίζει ένα συνεχόμενο, αρθρωτό σύρραχο, καθώς το

τραχύ του ανάγλυφο διχάζεται σε δυο κατωφερείς πλαγιές, (χαοτική η μια, ομαλή η άλλη), με εξαιρετικά πυκνόλογγα πρανή. Αποτελείται από έναν πλακώδη ασβεστόλιθο με συνεχείς δίπλες, κυματιστές κορφές, θραύσματα λίθων κι αλλεπάλληλα κράσπεδα, που διαιρούν την κορυφογραμμή σε διαδοχικά αντερείσματα μ' ένα και μοναδικό σέλωμα στη ράχη του. Η απόφασή μας λοιπόν να βαδίσουμε την κορυφογραμμή αυτή, δίχως ασφαλώς σήμανση, διακριτές διόδους και περάσματα, ήταν εκ προοιμίου υψηλού ρίσκου.

Προσωπικά είχα επιχειρήσει πριν αρκετά χρόνια μιαν απόπειρα ορειβατικής χαρτογράφησης του πεδίου της κορυφογραμμής, από τα λατομεία (θέση Μάρμαρα) αλλά είχα “μείνει” από αντικειμενική αδυναμία προώθησης.

Η ολοκλήρωση του διασχίσματος έμελε να παραμείνει στα αζήτητα, μέχρι

που φέτος, έχοντας στο πλάι μου ή μάλλον στην κεφαλή του εγχειρήματος τον γυμνασμένο ορειβάτη – γυμναστή του Λυκείου Αγριάς, άρπαξα την ευκαιρία της καλόδεκτης τύχης και μπήκα με τη συντροφιά του στον τροχό του ορεινού λαιμού του...

Προκαταρκτικά να πούμε ότι τις κορυφώσεις του Τισαίου ο χάρτης τις αναγνωρίζει ως εξής: Από ανατολικά προς τα δυτικά: Σαρακίνικο (339 μ.), Πανουκλιάρα (458), Φλόκα (547), Εύζωνας (644), Καλοβελόνι (360) και Κάστρο (424).

Επίσης αξίζει να αναφέρουμε ότι η συννηθισμένη και πιο όμορφη ανάβαση στην κορυφή του Τισαίου γίνεται από το δρόμο των Τρικέρων (στάση Παναγίας) μέχρι το διάσελο της Καναπίτσας κι από κει ως την κορυφή του Εύζωνα.

Την ορειβατική αυτή διαδρομή την κάναμε με την Άννα Καλαϊτζή και τον Θεόφιλο Μπασιγιουράκη, μια συννεφιασμένη

Οι εξωτερικές παραλίες του Τισαίου με φόντο τη συνάντηση τεσσάρων θαλασσών, του Αιγαίου, του Παγασπητικού, του Ευβοϊκού και του Μαλιακού.

Η κορυφή Σαρακήνικο, πάνω από τα λατομεία.
Η κορυφή Εύζωνας, όπως φαίνεται από ανατολικά με την Όθρυ στο βάθος.

Από την κορυφή Σαρακίνικο, ταυτόχρονη θέση σε δύο θάλασσες:
στον Παγασητικό (αριστερά) με το νησάκι του Αλατά και στον
Όρμο της Χονδρής Άμμου (δεξιά) όπου κατά τον Ηρόδοτο
προσορμίστηκε ο στόλος των Περσών πριν από την ναυμαχία του
Αρτεμισίου, όπως φαίνεται από την κορυφή Σαρακίνικου.

Ανηφορίζοντας προς την βραχώδη κορυφή της Φλόκας.

μέρα του Μάρτη το 2006, που δυσχέρανε ακόμη πιο πολύ η ξαφνική επίπτωση πυκνής καταχνιάς. Το πούσι που μας βρήκε στον αυχένα της Μυγδαλιάς, θα μας ακολουθούσε σε όλο το ανέβασμα, ως κάτω από την κορυφή.

Τότε (τεύχος 54, σελ. 193), ο Θεόφιλος Μπασιγουράκης έγραφε:

“Τισσαίο. Η πρώτη του εικόνα είχε φανεί στα μάτια μου 30 χρόνια πριν, το 1977. Ένας μακρόστενος ορεινός όγκος με κατοτράχαλες πλαγιές, που διαφέντευε από ψηλά το ακρότατο σημείο της χερσονήσου της Μαγνησίας. Δεν ήξερα ακόμα τότε το όνομά του, δεν είχα ούτε πληροφορίες ούτε κάρτες. Αργότερα έμαθα ότι ήταν το Τισσαίο. Μα και πάλι περνούσα από τους πρόποδες του αδιάφορα. Την προσοχή μου μονοπωλούσαν οι κολπίσκοι του Παγασητικού, το ναυτοχώρι του Τρίκερι και το ομώνυμο νησάκι. Σ’ αυτούς τους τόπους ήταν οι αναμνήσεις μου. Ως τη στιγμή που ανακάλυψα τα παράλια του

Αιγαίου από την εξωτερική, τη νότια κόψη του Τισσαίου. Ως τη στιγμή που ο Κυριάκος Παπαγεωργίου εξήψε το ενδιαφέρον μου με την περιγραφή της κατοτράχαλης ανάβασης του βουνού, αλλά και της αθέατης ομορφιάς του. Η απόφαση είχε παρθεί”...

Η απόφαση του Θεόφιλου είχε παρθεί τότε (το 2006). Τώρα, 14 ολόκληρα χρόνια μετά, είχε παρθεί από μένα και το Δημήτρη η απόφαση να διακονήσουμε τη λατρεία μας για το βουνό από την άλλη άκρη του, την πιο μακρινή. Και την πιο δύσμορφη. Μαθές είχαμε να κάνουμε σε μεγάλο εύρος αναπτύγματος με τα γδαρμένα σπλάχνα του βουνού, γδαρμένα από τις άρπαγες αξίνες των εκσκαπτικών.

Το νταμάρι του Σαρακηνικού, που αποτελούσε και αποτελεί μια αισχρή κι απρόβλεπτων επιπτώσεων εκσκαφή του παρθένου εδάφους του Τισσαίου, έχει κάνει τέτοια και τόση ζημιά στο περιβάλλον,

Άποψη των τριών κορυφών του Τισαίου, της Πανουκλιάρας, της Φλόκας και του Εύζωνα.
Στο διάσελο μεταξύ Φλόκας και Εύζωνα.

Ανηφορίζοντας το βραχώδες ανάγλυφο της κορυφογραμμής.

Πατώντας την κορυφή του Εύζωνα με λίγο χιόνι.

που δεν αποκαθίσταται με τίποτα...

Από αυτό το νταμάρι μέλλει ν' αρχίσει η διαδρομική μας πορεία.

Οπλιστήκαμε με τρισδιάστατους οφθαλμοφακούς, που μπήκαν σε ενέργεια για να μας προστατέψουν από τα πελώρια αγκαθωτά θάμνα. Ελπίζαμε στην αποκάλυψη ενός τοπίου εύδρομου και λιγότερο ανασχετικού. Αλλά το λιθανάγλυφο της επιφάνειας με τα απόκρημνα στηθώματά του μας έμπασαν για τα καλά σε ένα κόσμο απεριγράπτης ομορφιάς και μαγείας από τη μια και σαρωτικών κινδύνων από την άλλη.

Είχαμε στη διάθεσή μας επτά ώρες για

να περιπλανηθούμε σε ολόκληρο το ραχιαίο σπόνδυλο του βουνού, που άρχιζε με την προβολή της πρώτης κορυφής, κάτω από συνθήκες κάθε άλλο παρά ευνοϊκές. Παρότι δεν είχε προηγηθεί βροχή, το κατάντρομα του μονοπατιού ήταν ολισθηρό από την υγρασία του θαλασσινού διαύλου.

Τότε ήταν που “βγήκαν” οι εύσωμες κυράδες των λεπίδων – βράχων. Αμφίστομες και καταγιγιστικές. Τις περάσαμε ανοίγοντας δρόμο μέσα από ξυλοσχίστες. Από ανεπαίσθητο γιδόστρατο καταφέραμε να πατήσουμε τη δεύτερη συναρπαστική κορυφή. Την Πανουκλιάρα. Από εδώ

πάνω διολίσθησε το βλέμμα και οργίασε στους βυθούς της απλωταριάς. Μιας θαλάσσιας, απλωταριάς, περιούσιας από κάβους, ασπμόφτερα γλάρων και τρεχατηράκια.

Ένα ριχτάρι βράχων εξώκειλε διαγράφοντας μια χαοτική καμπύλη στο πννίο της θάλασσας για να αφήσει διαπαντός το στίγμα μιας χερούκλας που τεντώνει το δοξάρι της μέσα στη θάλασσα. Η χερούκλα που λέμε, δεν είναι παρά ένα χερσονήσι σαν ανθρώπινος βραχίονας που μπαίνει μέσα στη θάλασσα από την εξωτερική πλευρά του Τισαίου. Το χαοτικό αντίκλινο προσφέρει ένα κίνητρο για να

θεάται η ψυχή με γόνιμη δοκιμασία τις ατσάλινες ανταύγειες του μεσημεριανού θαλασσότοπου. Συνελκόμενες αισθήσεις κατηφορίζουν ως τα μυρογιάλια των διανοδικών ακτών του Τισαίου. Οι διαθλάσεις των βυθών με τις ανακλάσεις των κυμάτων επαληθεύουν το πλεονέκτημα της Αιγαίας θάλασσας ως “ονειροτόκου και πελαγινής, αγκυροφόρου και πενταστέρινης..... (1)

Έχουμε διανύσει 1.700 μέτρα από τη διακλάδωση των δρόμων που κατευθύνονται στα νταμάρια. Ανεβαίνουμε από περίπου ορατό μονοπατάκι (γιδόστρατα) και καβατζάρουμε την κορυφή της Φλό-

Ατενίζοντας το νότιο εξωτερικό σκέλος του Τισαίου με φόντο τον κόλπο του Αχιλλείου.

κας. Σήμανση καμιά.

Από εδώ και πέρα θα συναντήσουμε τέσσερα (από τα επτά συνολικά) υψομετρικά, σε αντίστοιχες κορυφές μέχρι τον Εύζωνα, που είναι η μεγαλύτερη σε ύψος κορύφωση του Τισαίου.

Η διαδρομή προσήκει μονάχα σε απαιτητικούς οδοιπόρους – ορειβάτες. Έχει διαρκή σκαμπανεβάσματα, με διαφορετικού βαθμού δυσκολίες και προοπτικές κινδύνων. Το έδαφος είναι σκληρό, πετρώδες και με συνεχή ανισοϋψή περάσματα.

Η πορεία μας, που γίνεται με αργούς ρυθμούς πάνω στην κορυφαία κόψη, καταπίνει όλο το χρόνο της διάσχισης, ενώ πρέπει να ανεβοκατεβούμε επτά κορυφές, άλλες ανώνυμες και άλλες καταγεγραμμένες.

Σε ένα σημείο της όλης διαδρομής πρέπει να αναρριχηθούμε για τέσσερα μέτρα, ενώ η συνέχεια μας επιφυλάσσει μιαν εδαφική δυσπλασία πενήντα περί-

που μέτρων με ολόκλειστα πουρνάρια. Γενικά η βλάστηση είναι πολύ πυκνή, αδιαπέραστη κι αποτελείται από πρινάρια, σχίνους και κουμαριές.

Στα ανεβοκατεβάσματα συναντούμε πολλά γιδόστρατα, που άλλα μας διευκολύνουν και άλλα μας παραπλανούν, αλλά βέβαια εμείς ακολουθούμε τη μοναδική διέξοδο, που δεν είναι άλλη από το σάμαρι της κορυφογραμμής.

Όσο προχωρούμε κερδίζοντας έδαφος, οι εικόνες γίνονται συναρπαστικές, με αλληλοδιάδοχες απόψεις των ορμίσκων του Αιγαίου και των ήμερων κολπίσκων του Παγασπικού κόλπου.

Η φωτογραφική (αεροπορική) θέα ανήκει στις σπάνιες απολαύσεις του υψηλού θεάματος, καθώς αποκαλύπτονται, πέρα από τις επί θύραις κατόψεις, μακρινά κι ωστόσο διαυγή ανάγλυφα ορεινών συγκροτημάτων, που μονάχα η ράχη του Τισαίου ευλογεί την πρόσληψή τους.

Νότια διακρίνουμε ολάκερη τη βόρεια

Διασχίζοντας την κορυφογραμμή αντικρίζουμε τις παραλίες της Αγιαβάτου και στο βάθος το Αργυρόνησο, το Τραγοβούνι και τον κόλπο του Αχιλλείου.

Κατηφορίζοντας προς τον Όρμο της Παναγιάς, ένα εντυπωσιακό πουρνάρι σκιάζει την όμορφη Τζάστενη.

Εύβοια με ολοκάθαρη στο βάθος την κωνική κορφή της Δίρφης, ενώ δυτικότερα αποκαλύπτουν το μεγαλείο τους ο Παρνασσός, η Γκιώνα και τα Βαρδούσια. Η Οθρη κρύβει τον Τυμφρηστό, αλλά πιο δυτικά εμφανίζονται τα Αγραφα και εντελώς βόρεια ο λευκοχίτωνος βασιλιάς των ορέων, ο Κίσσαβος. Πλάι του και φυσικά πίσω μας, βορειοανατολικά, ο εξασπόνδυλος όγκος του Πηλίου (*).

Από την εσωτερική της εκδοχή η θέα αμείβεται πλουσιοπάροχα με την αφ' υψηλού απεικόνιση των γραφικών και πανέμορφων μικροκοιλπίσκων του Παγασπητικού.

Οι διαδοχικές αναβάσεις στα μυτκία των κορυφών απαιτούν πρόσθετα κουράγια και επίκληση δυνάμεων, που πηγάζουν από την εσωτερική πίστη της αδάμαστης ψυχής για το ακατόρθωτο και το υπερβατικό.

Όταν φτάσουμε στην κύρια κορυφή του Εύζωνα, όπου κι ένα εντυπωσιακό βύθι-

σμα (αντιπρανές από τη μεριά του Αιγαίου) το οδόμετρο θα έχει καταγράψει έξη χιλιάδες εξακόσια μέτρα ανώμαλης πορείας, συνεχούς λιθανάβασης.

Είμαστε στον ουρανό των αισθήσεων που πυρπολούνται από ένα εξαιρετικά σπάνιο φαινόμενο υπεραισθητής όψης του πολυεδρικού τοπίου. Ο κεντρικός σπόνδυλος του Τισαίου και οι δυο του θαλασσινές έδρες, μια από την ανατολή και μια από τη δύση. Κατάκορφα, με μεσημβρινή κάτοψη, ένας εκτυφλωτικός δίσκος θα μας συντροφεύει από δω και κάτω υπερτονίζοντας τα δυο βουναλίκια που σαν αγκωνάρια θολής σκιάς θα ανάβουν και θα σβήνουν στην πορεία μας. Είναι το Τραγοβούνι και το Χλωμόν όρος...

Από τον Εύζωνα θα διασχίσουμε μια διάτρητη λεκάνη συνεχών πλακούντων που θα διακόπτονται από τα έμπεδα των σκληρόφυλλων θάμνων. Από την πρώτη

Η εντοιχισμένη μαρμάρινη πλάκα στο τέλος της πορείας μας δίπλα στο δρόμο.

μας “επίσημη” κάθοδο μέσα από σχιστές πλάκες, αγχέμαχα αγκαθωτά πρινάρια και ολισθηρές χωστές πέτρες μέχρι το μεγάλο λιβάδι της Μυγαδαλιάς (διάσελο), θα μας ακολουθούν, βοηθώντας μας πια, τα αρατά κόκκινα σημάδια και οι κούνιοι (λιθοσωροί) που υψώνουν ανθρώπινο ανάστημα κατά διαστήματα.

Η πορεία μας θα αλλάξει κατεύθυνση, θα στραφεί δυτικά, για να μπει σιγά – σιγά σε έναν ολόπυκνο δρυμό από άγριες κουμαριές, σχίνα, χαρουπιές και δάφνες.

Κατηφορίζουμε διαρκώς μέσα σε δρυμοσκεπή ευωχία, που θα μας αγκαλιάζει στοργικά πια με τα φυλίκια, τις αριές τους θαλλούς και τους ακρέμονές του μέχρι να βγούμε στην άσφαλο του δρόμου που ενώνει τη Μηλίνα με το Τρίκερι.

Ως εδώ, από την κορυφή του Εύζωνα, θα διανύσουμε μίαν απόσταση τριών ακόμη χιλιομέτρων και συνολικά, από τα Νταμάρια μέχρι τη θέση Παναγιά, ο χιλιόμετρητός μας θα δείξει εννιά χιλιάδες εξακόσια μέτρα. Κι αυτά μέσα σε χρονικό

άνυσμα έξη και κάτι ωρών.

Το Τισαίο, ένα επιβλητικό αερόβουνο κι ένας τραχύς κι ανυπόταχτος πλακούνας, θα μπορούσε να αποτελεί διεθνή πόλο έλξης για οδοιπόρους, γεωλόγους, ερευνητές, φυσιολίφες, αναρριχητές και βοτανολόγους. Αλλά ευτυχώς είναι μόνο ενδιαίτημα των αγριοκάτσικων, των ερπετών, της δενδρώδους μακίας και των ορχεοειδών...

Κι ας μείνει έτσι στον αιώνα...

(1) Από το ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ του Οδυσσέα Ελύτη οι στίχοι:

*“Χαίρε του παραδείσου των βυθών η Αγρία/
Χαίρε της ερημίας των νησιών η Αγία/ Χαίρε
η Ονειροτόκος χείρε τη Πελαγινή/ Χαίρε η
Αγκυροφόρος και η Πενταστέρινη”.*

Χαίρε Τισαίο ανυπόταχτο, με τις δυο σου θάλασσες, που ευλογείς και μυρώνεις το όνειρο, το πέλαγο, τις άγκυρες τ’ αστέρια...

Στην κόψη της κορυφογραμμής.

